

מגע מסוג אחר בשם מוסדות לא-ישראליים, כגון הקונגרס היהודי העולמי, בעיקר עם ארצות המגרב. אולם מגע גלוי בין ישראל, המופיע בתור שכזה, לבין מנהיגים ערביים, נמנע זה מכבר. נדמה לי שמבחינה זו היו שיחותי בגדר חידוש.

מלבד הבעיות הפוליטיות והרעיוניות, ישנה גם בעיה אלגורית. כל ישראלי הנפגש עם מנהיג ערבי, נותן בידי כוחות-החושך בישראל הזדמנות לכיום עלילות. עוד בניירורק היה ברור לי כי מוסדות ישראליים מסויימים מתעניינים מאד במעשי, עוקבים אחרי ומנסים לחבל במאצני. בצד השני, כפי שעוד אספר, היה המצב גרוע עוד יותר. כל ערבי הנפגש עם ישראל, פותח פתח להאשמתו כמרגל וכבוגד. לכל מדינה במרחב יש חיים כהן משלה.

היה דרוש אומץ-לב כדי לעבור מחסום זה. יתכן כי הפרט המעודד ביותר בכל הפרשה הזאת הוא כי נמצאו ערבים אמיצים כאלה. יתכן כי עצם קיום השיחות חשוב יותר מתוכנן. לאומיים בריאים.

אגע עם האלג'ירים

אם כן, שאל בן-שיחי, מה ההבדל ביניכם לבין המנהיגות-הציונית הרשמית? הסברתי שזה ההבדל בין מדינה יהודית, המנותקת מן המרחב והרואה את עצמה כמפקדה של אומה עולמית, לבין מדינה ישראלית, השייכת למרחב והרוצה להיות בשיתוף עם שאר עמי המרחב. הערבים חוששים מן העליה ההמונית למדינה מנותקת, מפני שהם סבורים כי מדינה זו לא תוכל לקלוט את העולים. אלא תצטרך בבוא היום להתפשט בכוח הנשק ולכבוש לעצמה מרחב-מחיה חדש. אולם פחד זה יתבטל מעצמו כאשר תיכנס ישראל לאיחוד מרחבי, קונפדרציה של מדינות שמיות, שעצם קיומה יכלול ערובות צבאיות לשלום פנימי.

ברגע שיקום שיתוף-פעולה שמי במרחב, הוספתי, תשתלב הכלכלה הישראלית בכלכלת העמים הערביים. או תוכל ישראל לקלוט מיליונים של עולים, מבלי שיחלום מישהו על התפשטות בכוח הנשק. במצב כזה לא תהיה העליה היהודית סכנה לעמי ערב, אלא להיפך, תחזק את הפוטנציאל הכלכלי והטכני של המרחב המאוחד.

בן-שיחי נתן לי סימן שהוא מבין נקודת-השקפה זו, שאל אותי על עתידה של ממלכת הירדן. הסברתי שלדעתנו ימיה של ממלכת ההאשמים ספורים, וכי אהנו מתנגדים הן לצירופה לרעים והן לכיבושה בידי ישראל. כי אדמת פלסטין שייכת לאומה הערבית הפלסטינית, ואנו רוצים לעזור לה להקים סוף-סוף מדינה לאומית משלה, למען תהיה בת-כרית לנו.

השתדלתי להבהיר כי איחוד ארץ-ישראל הוא הכרח מוחלט, לא רק מבחינה רגשית אלא גם מבחינה כלכלית. הארץ בותרה באופן שרירותי, ומצב זה לא יוכל להישקף לעולמים. אם לא יימצא פתרון גיוני שיבטיח את האיחוד בדרכי שלום, יגרם הדבר בסופו של דבר למלחמה.

בן-שיחי הסכים כי חלוקת-הארץ אינה בריאה, שאל איך אנו מתארים לעצמנו את האיחוד. פרטתי לו את תוכנית "אוגדת-הירדן" — הפרוצדורה ההדרגתית בין ישראל וריבונות פלסטין ריבונית.

"לפי איזה גבולות?" שאל בן-שיחי מיד. "לפי הגבולות הקיימים", עניתי. הדגשתי שאיחוד יכול לבוא רק מתוך הרגשה של בטחון, ואילו כל תוכנית הכרזה בשינוי גבולות תעורר מאליה פחד ואי-בטחון. במדינה קטנה כמו ישראל לא יימצא איש אחד שיסכים להזיז את הגבול עוד יותר פנימה. מי שמדבר על גבולות 1947, או כל שינוי אחר של הגבול הקיים, הריס את הבסיס הפסיכולוגי של השלום; הרגשת הבטחון. חוץ מזה, הספתי, אם תקום הפרוצדורה בין ישראל ופלסטין, ותצליח, לא תהיה כל חשיבות לכך אם הגבול יעבור בצד זה של גבעה או בצד השני.

הפעם לא נראה בן-שיחי משוכנע לגמרי. אולם לא התה לי ההרגשה כי הגענו למכשול שאי-אפשר לחסל אותו. העברתי את השיחה לבעית הפליטים, שהיא, לדעתי, המפתח לכל בעית השלום במרחב. "אחד המפתחות", תיקן אותי בן-שיחי.

הצעתי שישראל תכריז עקרונית על זכותם של הפליטים לחזור לשטח הישראלי. לכל פליט תינתן הבחירה בין שתי אפשרויות: (א) להירשם כמועמד לשיבה לישראל, שם לא יתוור לביתו הקודם אלא ישוקם ככל עולה יהודי, או (ב) לקבל מיד פיצויים הוגנים, תוך ויתור על זכותו לשוב. ישראל תקבע מיכסה שנתית להחזרת הפליטים, בהתאם לאפשרויותיה הכלכליות והבטחוניות, בערך בגבולות של 30 עד 40 אלף נפש לשנה. גם הפיצויים וגם קליטת החוזרים יומנו על-ידי קרנות והלחאות בינלאומיות.

בן-שיחי אמר כי מבחינתו זהו פתרון משביע-רצון. שאלתיו לדעתו על מספר הפליטים שיעדיפו במקרה זה לקבל פיצויים ולחזור על השיבה. הערכתו: כמחצית מספר הפליטים, אולי יותר. (מכיוון שבעית הפליטים חזרה כמעט בכל השיחות, עוד נשוב אליה.)

★ ★ ★

עיקר, אמר בן-שיחי, הוא הרצון הכן בישראל לבוא ביחסי שלום עם הערבים. חייכתי, ואמרתי שכמעט כל ישראלי מאמין שהמצב בדיוק הפוך: שישראל רצתה תמיד בשלום, בעוד שכל ערבי רוצה במלחמה. בן-שיחי פרץ בצחוק.

האסון במרחב, אמרתי, הוא ששני הצדדים ניהלו זמן כה רב תעמולה זה נגד זה, עד שכל צד החל מאמין בתעמולה של עצמו. בעוד שכל ערבי מאמין שישראל הוקמה על-ידי האימפריאליסטים כמכשיר במלחמתם להשמדת התנועה הלאומית הערבית, הרי כל ישראלי מאמין בכנות גמורה כי כל הערבים רוצים להשמד את ישראל. הוספתי כי התעמולה הערבית ממשכה לחזק דעה זו.

בן-שיחי הכחיש זאת בתוקף. הוא טען כי שום מדינאי אחראי של המחנה הערבי הלאומי לא השמיע מעולם איום להשמדת ישראל, וכי גמאל עבד אל-נאצר, למשל, רמז

מגע מסוג אחר בשם מוסדות לא-ישראליים, כגון הקונגרס היהודי העולמי, בעיקר עם ארצות המגרב. אולם מגע גלוי בין ישראל, המופיע בתור שכזה, לבין מנהיגים ערביים, נמנע זה מכבר. נדמה לי שמבחינה זו היו שיחותי בגדר חידוש.

שיחה עם מנהיג לאומי

הערבים הסימפאטיים ביותר במרחב ברגע זה הם נציגי אלג'יריה המשתחררת. שלושה מן החשובים שבהם נכחו בניירורק לרגל הדיון על אלג'יריה באו"ם, והוצג לפני באוהה מסר-כה. הם היו עבד אלקאדר שאנדורלי, הנציג הקבוע של ממשלת אלג'יריה בניירורק; שר-ההסברה יוני; ושר-החנין אלאמין דבגין. דבגין הוא האיש החשוב ביותר: הוא נמנה בעצמו עם שורות הלוחמים, נחשב לאחד הנציגים העיקריים של הצבא הקרבי. הוא אחד משלוש או ארבע הדמויות העיקריות של חזית השחרור.

הסברתי להם כי אני מייצג עתון ישראלי שכפר בשיתוף-הפעולה הצרפתי-ישראלי נגד הערבים, שהביע אהדה למלחמת-השחרור של העם האלג'ירי ודרש להכיר בממשלה האלי-ג'ירית הגולה. מאותו רגע יצאו כמעט מגדרם להפגין כלפי ידודות. כמה פעמים, בטרקלין הנציגים של האו"ם, ניגש אלי שאנדורלי לעיני שאר הנציגים הערביים, לחץ את ידי בחמימות. באותם הימים עצמם הוכרע באו"ם גורל הדיון בעניני אלג'יריה. מבחינה מוסרית, נשארה צרפת מבודדת לגמרי. יידיה הקולוניאליים נאלצו להסתפק בנימוקים פורמאליים. ואילו נגדה התייצב עם אחרי עם, גינה במלים החריפות ביותר את הדיכוי הלאומי בצפון אפריקה. כאשר הגיעה השעה הגורלית של הצבעה — הצבעה שהעם האלג'ירי ציפה לה כמו שהישוב הערבי בארץ ציפה לה הצבעת ה-29 בנובמבר 1947 — הופיע הענין בקול אחד לטובת צרפת. היה זה קולה של ישראל.

השתדלתי להסביר כי מצב זה נגרם על-ידי המלחמה בין ישראל וארצות-ערב, ומאמציה של ממשלת ישראל להשיג מידי הצרפתים את הנשק הדרוש לעמידה במלחמה זו. הוספתי שקיים בישראל זרם רעיוני אחר, הרואה באהדה את מלחמת-השחרור של עמי ערב, והמק' זה כי ליכוד תנועות-השחרור במרחב יאפשר את גירוש השליטים הזרים למיניהם. אם ממשלת אלג'יריה תעשה גיטה של אהדה לישראל, תמצא בדת-הקהל הישראלית הד רחב. יצאתי מן המגע הזה משוכנע יותר מתמיד כי המדיניות הישראלית הרשמית שוגה משגה היסטורית בשאלת אלג'יריה. היא שמה את כספה על הסוס הלא-נכון. אין שום ספק כי ממשלת אלג'יריה הלוחמת היתה מקבלת כיום הפגנת-אהדה ישראלית בכרת תודה עמוקה, כי בשלב הנוכחי של המלחמה כל עזרה מן החוץ רצויה. ברור לכל כי עמדה אהדת של ישראל היתה עלולה לחולל שינוי יסודי בעמדת יהודי אלג'יריה וארצות-הברית לטובת מלחמת-השחרור.

צעד כזה היה עשוי לגרום לקשירת הקשרים הרשמיים הראשונים בין ישראל לבין מדינה ערבית, להקנות לישראל את דריסת-הרגל הראשונה במחנה הלאומי הערבי, לרכוש את לב ממשלות אפריקאסיה. ממשלת ישראל מחמיצה הזדמנות היסטורית זו בשל שיקולים צרירי-טחן ומשניים של רכישת נשק. אולם כאשר תתפטר צרפת לבסוף עם האלג'ירים — ויום זה אינו רחוק — תשב ישראל בין שני הכסאות. האלג'ירים יזכרו כי ישראל היתה המדינה האחרונה שתמכה במשעבד, ואילו צרפת תצטרך להפקיר את ישראל במאמצה המתודש להיראות שוב כשרה בעיני הערבים.

המשטר הקיים בישראל אינו יכול, כמובן, לשנות את עמדתו. הוא קשור יותר מדי במערך הקולוניאליסטי. כל אשר יכולתי לעשות הוא להביא לתשומת-לב הממשלה האלג'ירית כי ישראל היא מדינה דמוקרטית, בה קיימים זרמים רבים, וכי קיים בישראל זרם חזק המתפעל ממלחמת-הגבורה האלג'ירית. תמורת זאת שוכנעתי כי בצמרת האלג'ירית אין כיום שנאה לישראל, וכי היא מקדמת בברכה קול אוהד מישראל.

תוך כדי כך הובררה לי גם פרשת שני השליחים הישראליים שנהרגו באלג'יריה. השניים יצאו משטח השליטה הצרפתי המובהק, הסתובבו בשטח-ההפקר בין הצבא הצרפתי והמורדים. בכיסם נשאו מכתב מטעם המפקד הכללי של הצבא הצרפתי, בו גדרשו כל הקצינים והפקידים הצרפתיים להושיט להם את העזרה המכסימלית.

כאשר נפלו השניים בשבי לוחמי-השחרור, הפך מכתב זה כמובן לפסק-דין מוחל. הלוחמים קראו את המכתב, השתכנעו כי השניים הם מרגלים צרפתיים חשובים. הם הוציאו אותם להורג. זוהי פרשה טראגית, אך אין לראות בה מעשה-איבה כלפי ישראל.

שיחה עם מנהיג לאומי

השיחה המעניינת ביותר היתה לי עם האיטיות הערבית החשובה ביותר שפגשתי. איני רוצה לזהות את האיש. הוא אחד הכוחות המבריקים העולים במחנה הלאומי הערבי,

מים שגירי העמים את שיחותיהם והתייעצויותיהם (במרכז). עורכים את שיחותיהם הטלפונית (מימין). ישראלים וערביים לעולם אינם מברכים זה את זה לשלום בהיפגשם כאן.